

Foto – Kaspars Balamovskis

No sirds līdz roku pirkstgaliem

Orests Silabriedis

SARUNA AR LIELĀS MŪZIKAS BALVAS 2009 IEGUVĒJU PAR MŪŽA IEGULDĪJUMU INTU VILLERUŠU

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Kamermūzikas katedras jubilejas izdevumā Aldis Liepiņš sauc Intu Villerušu par revolucionāri Latvijas koncertmeistaru vidē. Sarunas sākumā redzēsim, kā viņa pati reaģē uz šo nosaukumu, taču var saprast Aldi – līdz ar Intu Villerušu Latvijas mūzikā 70. gados it kā atvērās jauns logs, nevis nojaucot to, kas bija tradicionāli labs, bet gan piešķirot jaunu kvalitāti kamermuzicēšanas profesionālismam. Īpaši attiecības starp dziedātāju un pianistu. To, ka Inta spēlējusi gan pūtējiem un stūdziniekiem, gan arī viena pati, – to var redzēt simtos ierakstu, kas glabājas Latvijas Radio fonotēkā. Taču, ja vaicātu par pirmajām asociācijām, kas būtu raksturīgas, domājot par Intu Villerušu, iespējams, daudzi teiktu – cilvēka balss.

Inta Villeruša piedzima 1943. gada 23. septembrī Jelgavā, viņa kristīja turpat Annas baznīcā. Intas vecāki darbojās frontes teātrī. Mamma savulaik tika mācījusies ērģeļspēli pie Paula Jozuus un klavier spēli pie Pētera Barisona, tiesa, konservatoriju nepabeidza, taču praksē aktīvi muzicēja, visbiežāk baznīcā. Tēvs Vasilijš bija tenors Liepājas operā, dziedāja Ļenski, Alfrēdo. Kā autodidakts – labs tēlnieks. Inta ar vecmāmiņu no mātes puses palika frontes t. s. krievu pusē, vecāki – otrā pusē. Pēc tam abi emigrēja. Pēc kara tēvs atgriezās Liepājā, mamma palika Vācijā. Meitene uzauga pie vecmammā, kurai, pēc Intas teiktā, bija četru klašu izglītība, taču liela dvēseles inteliģence. Ar mammu Inta nelegāli dažas reizes

satikās padomju laikā, nu un, protams, pēc aizkara krišanas sirsniņu kontaktēšanos nekas nespēja traucēt. Liepājā Intas Villerušas klavier spēles skolotāja bija Mollija Reizniece.

1963. gadā Inta Villeruša (tolaik Liekne) iestājās Mūzikas akadēmijā, 1969. gadā absolvēja to. Jau studiju gados sāka piedalīties koncertdzīvē, tostakt spoži spēlēja klavesīna solopartiju Margēra Zariņa *Concerto grosso* pirmatskaņojumā 1969. gada 4. februārī Lielajā gildē (pie klavierēm bija viņas skolotājs Valdis Jancis). Kāds gadus Inta strādāja par koncertmeistari Mūzikas akadēmijā, kā arī pie vīru kora "Dziedonis" (1964–1972), piedalījās Mūzikas fonda un filharmonijas rīkotajos koncertos, un 1972. gadā sākās viņas, nu jau var teikt, legendārais darbs Latvijas Radio. Intas skatuves partneru skaits mērāms pāri simtam, un zīmīgi, ka vismaz 60 personu šajā sarakstā ir dziedātāji.

Tikpat legendārs ir viņas darbs Mūzikas akadēmijā, kas sākās 1975. gadā. No 1993. līdz 2006. gadam Inta bija Kameransambļa un klavierpavadījuma katedras docente. Audzēkņu sarakstā ir Lelde Paula (pēc Alda Liepiņa atsauces uz pašas Intas teikto, viena no viņas labākajām audzēknēm), pats Aldis Liepiņš, Ilona Breģe, Inna Davidova, Madars Kalniņš, Harijs Bašs, Ieva Oša, Andrejs Streļajevs, Ilze Ozoliņa, Anete Veldre, Kristīne Paula, Dzintra Erliha, Agnese Egliņa, kuru Inta Villeruša uzskata par savu sekotāju koncertmeistara amata mākslā. 1993. gada jubilejas koncerta anotācijā

Jānis Torgāns recenzijā raksta “māksliniece *par excellence* un mūzikas darbarūķis”. Mazliet tālāk – “dziļa, nopietna, bet arī aizrautīga, spējīga uzstāt pēkšņu vilni, atklāt negaidītu šķautni”.

Eksplansīva līdz neprātam. Sirsnīga līdz augstkvēlei. Necieš, ka viņu sauc par pavadītāju. Nesaudzīga kā bārdas nazis. Profesionāle līdz kaulam. Inta Villeruša pieņem viesus mājīgā dzīvoklī Krišjāņa Valdemāra ielā. Asums nav zudis. Viņai joprojām prasa padomu. Inta pazīst drēbi, un ir patiešām žēl, ka ne visu, ko viņa saka, var drukāt žurnālā. Oi, kas par sālitu valodu, kas par trāpīgiem vērtējumiem! Taču arī tas, kas publicējams, raisa pietiekoši daudz vērtīgu pārdomu.

Orests Silabriedis: Kā ar to Alda Liepiņa doto apzīmējumu – “revolucionārs ieguldījums”? Vai tu pati arī tāda jūties?

Inta Villeruša: Nu, es nezinu gan. Man liekas, ka revolucionārs koncertmeistara profesijā ir mans elks Džeralds Mūrs. Tas ir visu mūžu. Jau kopš konservatorijas laikiem, kad iepazinu, kā viņš muzicē. Ne velti kādreiz teica, ka es viņu atdarinot. Jaunībā tas bieži tā ir, kamēr izkristalizējas tas, ko tu pats dari.

OS: Un Latvijā – no kā tu esi mācījusies? Ko uzskatīji par atdarināšanas vērtīgiem?

IV: Man tas vārds “atdarināšana” ne sevišķi imponē. Tieši koncertmeistaru klasē es mācījos pie Hermaņa Brauna. Tas, ko es mūžīgi atceros – “Inta, kur piektais pirkstiņš?” To es arī saviem studentiem pēc tam teicu.

OS: Ka jādzird viss?

IV: Un, galvenais, tā “augšīņa”. Var teikt, ka profesors Brauns mani vispār nemācīja. Es nekad nezināju tekstu. Toties ļoti labi lasīju no lapas. Protams, ne tik ģeniāli, kā pats Brauns. Man gadījās šķirt notis, kad viņš, šķiet, kopā ar Krēmeru Prokofjeva kuru tur koncertu, varbūt Otro. Un tu saproti – viņš lasa to koncertu no lapas! Tas bija kongeniāli. Nu jā, un es arī tīri labi lasīju, tāpēc varēju tā liherēt. Pazīdams manu darba stilu, ja tā to var saukt, Brauns parasti sagatavoja kaudzi dziedamo nošu, un es spēlēju no lapas. Kameransambli pie Ķepiņa tas pats bija. Mēs sanācām kopā un spēlējām, nebija nekas izmācīts vai sagatavots. Nopietni muzicēt es sāku Radio. Apzinīgi. Ir bijis pat tā, ka es atnāku no atvaļinājuma, klausos sava ieraksta pirmo variantu un brīnos – kas tas vispār ir? Kas te notiek? Savus ierakstus nekad neklausos kā sevi, tā sakot, es spēlēju. Nē, nekad mūžā. Klausos – ārprāts, tā izļurkājusies, ka tālāk nav kur iet. Radio visu noliek savā vietā.

OS: Labākais disciplīnas uzturētājs?

IV: Noteikti. Un par to skolu – teikt, ka es būtu autodidakts, protams, nevar. Tiesa, dabiskā muzikalitāte, dabiskā tehnika – Liepājā manai skolotājai ar to pietika. Tēls un tādas lietas – tas viss sākās konservatorijas I kursā pie Jautrītes Putniņas. Kā viņa mācīja intonēt! Man tas viss bija pilnīgs mežs. Izdzirdēt, izklausīt katru noti. Protams, uzreiz es to nevarēju izdarīt. Tas nāca ar gadiem. Kaut kur nogūlās, un ar prātu pēc tam aptvērās. Jautrīte man arī ļoti atraisīja tēlainību. Ne jau vizuāli, bet sajūtās. Es spēlēju Baha “Itāļu koncerta” otro daļu, kur ārkārtīgi grūti dabūt to pulsāciju. Un Jautrīte visādi izņemas ar mani, rāda priekšā tā un šitā – man tas gar ausīm. Un tad viņa saka – iedomājies, ka tu sēdi atzveltnes krēslā pie loga, un ārā list lietus. Viss – aizgāja tā lieta. Vēl Jautrīte lielu uzmanību pievērsa tam, kā rezonē akords, kā virsskaņas staigā. To es pēc tam mācīju arī saviem studentiem.

Otrs mans skolotājs konservatorijā bija Valdis Jancis – Māra [Villeruša] pastāvīgais skatuves partneris. Daudz ko mācījos, vienkārši klausoties, un tas viss zemapziņā. Nevaru tā konstatēt – redz, tas man jāpārņem. Visiem zināms, ka Jancis ir lielais filosofētājs. Ko mēs tur nēmam – Šūberta “Ceļinieku”? Un viņš man sāk stāstīt “Kaķīša dzirnavas”! Bija arī tādi kuriozi – viņš stāsta un stāsta, un es tik jūtu, ka pamazām saldi, saldi miegs manu galvu liec zemāk un zemāk. Runājot par tēlainību, kādreiz māca iztēloties, kā tur jūra šalko un putni dzied. Man tas vienkārši krīt uz nerviem! Teksts taču tev jau ir dots – vai nu tā būtu novele vai stāsts, vai dzejolis.

RUNĀJOT PAR TĒLAINĪBU, KĀDREIZ MĀCA IZTĒLOTIES, KĀ TUR JŪRA ŠALKO UN PUTNI DZIED. MAN TAS VIENKĀRŠI KRĪT UZ NERVIEM!

Un apakšā vienmēr būs sava doma, sava sapratne. Kāda jūra, kādi putni! Viens, ko es allaž esmu uzsvērusi – ļoti svarīgs ir tīrs autora teksts. Tīrs! Un pēc tam tu liec klāt savas krāsas, savu intonāciju.

OS: Ir mākslinieki, kas koncerta dienā nekontaktējas ne ar vienu un neiet no mājas laukā. Kā bija ar tevi?

IV: Man šāda koncentrēšanās bija ļoti vajadzīga. Tagad varbūt esmu drusku mierīgāka kļuvusi, bet agrāk emocijas sīta pāri visam. Drausmīgs gadījums bija ar Mediņa simtgades cikla koncertu Vāgnera zālē. Tieši pirms uzstāšanās iebražas Raimonds Pauls – ah un vai, bučojamies un apkampjamies... Saproti, kas notika! – visa pirmā daļa aizgāja totālā tūtē. Pilnīgs sviests. Es zināju, ka nedrīkstu to, taču Pauls vienmēr bija stipri sirsnīgs pret mani, un tā tas sanāca.

OS: Vai tu kādā dzīves posmā esi jutusies nenovērtēta?

IV: Nē, gluži otrādi. Publikas mīlestība bija liela. Arī tagad ir cilvēki, kuri piezvana. Pēc paziņojuma par balvas piešķiršanu zvanija cilvēki, ar kuriem gadiem nebiju runājusi. Atcerējās bijušie priekšnieki, atcerējās garderobistes. Es nekad neesmu šķirojusi cilvēkus. Reiz izgāzos ar Rostropoviču. Viņš savulaik paziņoja, ka ātrāk uz Latviju nebrauks, kamēr Villerušam neiedos dzīvokli. Tu taču atceries, kā mums tur gāja Bruņinieku ielas dzīvokli ar to salšanu?! Nu, lūk, mēs tagad dzīvojam šeit, Valdemāra ielā, un Rostropovičs saka, ka brauks. Māris prasa: “Kur jūs dzīvosiet?” “Kā? Pie tevis dzīvošu,” saka Rostropovičs. Es viņu tagad ievēdu tajā mazajā istabiņā, nekā

īpaša – tīra gultas veļa, man riebjas domāt par kaut kādiem zelta un sudraba traukiem, gana viņš pie karalienes Elizabetes izdzēries no tādiem. Taču galdu uzklāju karalisku – rasoli, laši. Klausies! – viņam gavēnis, viņš ir pareizticīgais. Nu labi, viņš mazliet zivīti ēda un dzēra sauso vīnu, viss puslīdz kārtībā, un nākošajā ritā – kā gulējāt? – nekad tik labi neesmu gulējis! – zinām, zinām, ģeniāls aktieris, un es viņam vaicāju – ko ēdisiet brokastīs? – Intočka, vai griķi tev ir? Tā nu viņš ēda tīrā ūdenī vārītus griķus un piedzēra klāt zaļo tēju.

OS: Runājot par senākām dienām, mūsu paaudzei izveidojies priekšstats, ka jūs savā laikā mācējāt gan kārtīgi un daudz strādāt, gan arī atrast laiku, lai satiktos.

Ar Māri Villerušu

Ar Kārlī Zariņu

Ar Uldi Sprūdžu

IV: Pati tagad brinos. Kamēr vecmāmiņa bija dzīva, viņa stipri daudz palīdzēja, ēst taisīja, veļu mazgāja. Kā es tiku galā ar visu, kad viņa aizgāja, to gan tagad nesaprotu. Tiesa, nodarbības ar studentiem vadīju mājās, mēģinājumus arī. Kārlis Zariņš kā sāka desmitos dziedāt! Kaimiņi pēc tam teica – mīlo māksliniec, mums taču nemaz uz koncertiem nav jāiet, visu tepat mājās dzirdam. Gods kam gods Intiņai – kad bērni nāca mājās no skolas, katru dienu bija siltas pusdienas. Sākās darbs Radio, un tad gan bija traki. Ieraksti notika gandrīz katru otro dienu. Pirmdien, trešdien, piektdien, kādreiz arī svētdienu rītos.

OS: Savulaik tu biji koncertmeistare konservatorijā.

IV: Ak kungs, kam tik es tur nespēlēju. Pūtēju orķestru diriģentiem, simfoniskās diriģēšanas klasē, obligātās dziedāšanas studentiem, vīru korim “Dziedonis”.

OS: Nu jā, un, būdama koncertmeistare Voldemāra Stūrestepa klasē, tu satiki Filipu Hiršhornu.

IV: Viņš bija ļoti smags cilvēks – pēc rakstura. Pilnībā pakļauts mūzikai. Viņa mājā Mežaparkā bija kvartetu notis, klaviernotis, viņš ļoti daudz klausījās mūziku. Mums bija arī grēdām koncertbraucieni. Kā tik tur negāja – atcēla reusus, sēdējām lidostās uz avizēm, man bija jāstiep viņa čemodāns, Kazahstānā dzīvojam divi vienā viesnīcas istabīnā... Līdz pat pēdējam brīdim nezināju, ka viņš nolēmis aizbraukt no PSRS. Taču man piemiņai palika divas Filipa dāvinātas plates un novēlējums – spēlē! Filips man iemācīja paņēmienu, ko es pēc tam rādīju arī saviem studentiem. Viņš man teica: “Tu dari tā – ar kreiso roku spēlē to, kas nu tev tajā pavadījumā ir, un ar labo roku spēlē manu partiju. Pēc tam otrādi: ar labo roku spēlē savu pavadījumu un ar kreiso roku – manu partiju.”

OS: Kā izpaudās rakstura smagums?

IV: Viņš bija ļoti trauksmains, nervains. Ļoti neatkarīgs.

OS: Latvijas Radio fonotēkas pagrabā atrastais Bēthovena sonāšu rullis tavā un Hiršhorna versijā mums visiem bija liels pārsteigums.

IV: No manas puses tas varbūt arī nebija nekāds šedevrs, tomēr nekā diži peļama arī tur nav. Un tas, ka radioļaudis atrada to ierakstu –

tas ir pilnīgi neticami. Vienkārši apbrīnojami, ka bija cilvēki, kas nevis iznīcināja to, ko lika, bet gan paslēpa. Ne visu, tomēr daudz ko.

OS: Klausoties tavu Kreislera miniatūru ierakstu ar citu vijolnieku – Uldi Sprūdžu – radās iespaids, ka tev ļoti patik klasiska tīrība un skaidrība.

IV: Jā, tā ir. Pirmkārt, jau Uldis ir fantastisks mūziķis – mums vispār tikpat kā nekas nebija jāapspriež. Otrkārt, – jā, man ļoti patik skaidrība. Nepatīk mudzināšanās, eksponēšanās. Ja arī man tas kādreiz bija, un noteikti arī bija, tad ne apzināti. Te atkal Džeralda Mūra paraugs.

OS: Un kā tas iet kopā ar tavu vētrains raksturu?

IV: Nezinu. Varbūt mūzika un mūzikas saturs noliek visu pa vietām. Starp citu, vienmēr esmu uzskatījusi, ka labam koncertmeistaram jābūt arī spējīgam un gribošam uzstāties kā solistam. Man vienreiz bija tāda programma, es pateikšu un tu apkritīsi – pirmajā daļā Šūmaņa “Kreisleriāna” un “Pieci mazi skaņdarbi”, otrajā daļā Brāmsa astoņi intermeco. O, kas par “gonoru”!

OS: Nu bet tava avantūra ar Brāmsa Pirmo klavierkoncertu jau arī nebija diez ko vājāka! (ieskaņojums ar Vasiliju Sinaiski 1984. gada 18. jūlijā Lielajā gildē – red. piez.)

IV: Uz to mani iedrošināja Dzidra Strautiņa. Nezinu... Varbūt arī ambīcijas, taču noteikti neapzinātas. Tā mūzika mani tik ārpātīgi fascinēja. Brāms vispār ir viens no maniem... Ieraksta apstākļi bija grūti – karsts vasaras vidus, turklāt vēl arī kurināja. Rakstijam divos piegājienos.

OS: Tur tavu temperamentu nūdien var lēveņiem sajūst.

IV: Ko lai dara – kaut kā taču bija caur adatas aci jāizlien.

OS: Un izlīdi. Vai Sinaiskis bija palīdzīgs?

IV: Nē, stipri atturīgs. Un es arī nebiju nekāda draudzēties līdēja. Redzi, te ir atkal tā mana otra puse. Nekad nav gribējis spīdēt. Vidusskolas gados Liepājā mani uzmanīgu darīja skolotājas Vikmanes teiktais – Intiņ, kad tu spēlē, es neko citu neredzu un nedzirdu. Acīmredzot, jau toreiz pietika kaut kādas gudrības apjēgt, ka isti pareizi tas laikam nav.

OS: Kā tu apguvi Alfrēda Kalniņa pasauli?

IV: Filharmonijas toreizējā mākslinieciskā vadītāja Diāna Albina mani burtiski iemeta Kalniņa simtgades abonementu ārpātīgajā virpulī. Pirmā reakcija bija – es? Kalniņu? Nemūžam. Nevaru. Nejūtu. Tas nav mans komponists.

OS: Nekad neticētu.

IV: Jā, arī man tas bija milzīgs pārsteigums. Un te nu bija tas moments, ka es sadraudzējos ar Arnoldu Klotiņu. Pagājušajā rudenī mēs ar Arnoldu bijām pie Zigfrīda Muktupāvela uz “Kultūras rondo”. Pati nevaru parunāt, un jūtu, ka viņš arī nevar parunāt. Tās atmiņas! Toreiz jau telefons bija par brīvu. Stundām runājām par interpretāciju – kā viņš domā, kā es domāju. Apspriedām vissīkāko miniatūru. Tad es arī iemilēju Kalniņu uz visu mūžu.

No kreisās: Leonarda Daine, Pēteris Plakidis, Inta Villeruša

Ar vecmāmiņu

Kāzu dienā ar laulību lieciniekiem Jautrīti Putniņu un Ēvaldu Berzinski

OS: Ļoti patik, kā Kārlis Zariņš dzied Kalniņa dziesmas. Milzīgā operas rikle, un pēkšņi – tāds trauslums, dziļums.

IV: Mums ar Kārli Zariņu nebija pilnīgi nekādu problēmu. Viņš arī ļoti labi lasīja no lapas, viņam taču kolosāla dzirde.

OS: Šūberts Zariņa balsi teju vai mūža darbs – “Ziemas ceļš” 1971. gadā, “Gulbja dziesma” 1973. gadā.

IV: Nu jā, tas bija Radio mūzikas redaktors Rutas Ruņģes ierosinājums.

OS: Kad nesen “Ziemas ceļu” dziedāja Krišjānis Norvelis, visi bijām priecīgi, ka tavos krājumos atradās Māra Čaklā latviskojums. Tomēr gribas pajautāt – kāpēc bija jādzied latviski?

IV: To tu pajautā [Mūzikas redakcijas vadītājam Valentīnam] Nikolajevam. Kāpēc man ar Leonardu [Daini] Balakirevs un Gļinka bija jādzied latviski? Vajadzēja un tulkoja. “Gulbja dziesmas” ierakstu Jāzeps Kulbergs tagad esot atjaunojis. Viņš man vienudien saka – vai tu zini, ka tev tur “Dubultniekā” viena nots neskan? Es saku – zinu. Taču tas bija tik labs variants no visiem citiem viedokļiem, ka skaņu režisors Valdis Krastiņš nolēma, ka jāatstāj. Es tur vairs neko nedarišu, viņš teica. Par Krastiņu ir dažādi viedokļi, taču no savas puses varu teikt, ka mums bija ideāla saskaņa. Ja runā par “pazaudētām” skaņām, tu vispār nespēj iedomāties, kādi mums tolaik bija instrumenti! Sarkani fersteri un melni fersteri, viens par otru sliktāki. Savukārt par Kārļiem – bija arī otrs Kārlis, ar ko man bija tikpat laba saprašanās kā ar Zariņu.

OS: Vai tu runā par Kārli Miesnieku un Jāņa Zāliša solodziesmām?

IV: Jā, tas arī bija skaists darbs. Šausmīgi grūts. Tur man savukārt ļoti palīdzēja [muzikoloģe] Vizbulīte Bērziņa.

OS: Ļoti skaista un diemžēl pavisam aizmirsta balss bija nu jau viņšaulē mītošajai Mirdzai Kalniņai.

IV: Brīnišķīgs tembrs un ļoti, ļoti izteikta dabiska muzikalitāte, kaut gan man īsti nepatīk šis apzīmējums. Viņa fantastiski dziedāja Ričarda Štrausa dziesmas, taču kādam Mūzikas redakcijā nepatika tas, ka viņa vāciski dziedāja ar akcentu, tāpēc ierakstu nav. Mirdza bija ļoti labs cilvēks. Sirsnīga, patiesa, īsta. Man liekas, ka viņa vispār nezināja, kas tas ir – melot. Kad Mārim vai man bija dzimšanas diena, viņa cepa medus torti.

Foto no personiskā arhīva

OS: Kā gāja ar Anitu Garanču?

IV: Ļoti laba mūziķe. Atceros, kad Anita dziedāja, viņai kā jau dirigentei, rokas staigāja uz visām pusēm. Tad es viņai liku lasīt sērkokciņus. Mums bija šausmīgi jauks ieraksts Maskata miniatūrām. Brāmsa “Čigānu dziesmas” ierakstijām, “Sievietes milu un dzīvi”.

OS: Saticeoši labs ieraksts Radio fonotēkā tev ir ar Nonnu Zubovu – Gavriļina “Krievu burtnīca”.

IV: Nonna Zubova bija no Jaroslavas. Viņai ļoti patika Latvija, un viņa gribēja strādāt mūsu filharmonijā, taču tur bija viedoklis, ka viņai nav balss. Kāds bija Nonnai ieteicis mani, un mēs sākām kopīgi muzicēt. Nonna ļoti labi dziedāja Čaikovski, taču virsotne, protams, bija Gavriļins. Mēs pat atskaņojām šo ciklu, man liekas, Ļeņingradā autora klātbūtnē. Nonna bija ārkārtīgi pārņemta no mūzikas. Gavriļina ciklā viņa burtiski izdzīvoja to krievu sievieti, katru takti, katru skaņu. Savā ziņā tā pat bija eksaltācija. Diemžēl pārņemība no mākslas bija tik liela, ka viņa Jaroslavā nolēma izbeigt dzīvi upē.

OS: Tev pašai nekad nav bijis bail no mūzikas?

IV: Ir bijis tā, ka mūzikas ir par daudz. Tad ir negulētas naktis. Atceros, kā savulaik caurām naktīm man skanēja ausis “List klusi” – viena no visgrūtākajām un skaistākajām Alfrēda Kalniņa dziesmām. Pagājušajā rudenī Ieva Parša Spīķeros dziedāja, mums ar Aldi [Liepiņu] pēc tam bija ko apspriest.

Ir mūziķi, kam var teikt visu, kā domā. Agrāk nedalīju cilvēkus saprotošajos un nesaprotošajos. Un tad bija dusmas uz tiem, kas nesaprot, ko tu viņiem saki. Bet tas ir velti iztērēts spēks. Reiz kāds solists man teica – nu jā, tu jau gribi tikai tā, kā tu gribi. Teicu – nē, es gribu tā, kā autors rakstījis. Un lai būtu zemteksts, nevis nošu atdziedāšana.

OS: Ar latviešu komponistiem laikabiedriem tev ir kādreiz nācies strādāt plecu pie pleca?

IV: Mazliet ar Aldoni Kalniņu. Un, viņš gan nebija gluži laikabiedrs, labas atmiņas par Ādolfu Skulti un viņa dziesmām, ko ierakstījām ar Liliju Greidāni. Skulte bija uzrakstījis tās kaut kad bezmaz jaunībā un no atvilktnes izvilka tikai sešus gadus pirms nāves. Un tad viņš atnāca pie mums uz Bruņinieku ielu un klausījās mēģinājumus. Vienreizēji smalkjūtīgs un smalks cilvēks. Estēts vislabākajā nozīmē. Arī sirsnīgs.

Savā laikā Grīnups pie mums nāca. Tad vārīju lielo zupas katlu. Tas bija vēl Pārdaugavas dzīvokli. Viņš man veltīja trīs brāmsiskas miniatūras, es pat nezinu, kur tās notis ar visu pārvākšanos esmu iegrudusi. Vari iedomāties, cik nesakarīga esmu? Pazaudēt kaut ko tādu! Labi, ka manas dziedamās notis puslīdz visas jau atdāvinātas studentiem. Jaunībā ar Plakidi stipri draudzējāties. Spēlējām četrrocīgi Šūbertu. Un vispār tolaik nebija tādas viesību reizes, kad mēs, lai kas arī ierastos, nebūtu muzicējuši.

OS: Tie, kas auguši Liepājā, nereti jūtas piederīgi šai vietai pat tad, ja nedzīvo tur. Kā ar tavu Liepājas izjūtu? Vai pārskrien trīsas, kad ieraugi vai izdzirdi Liepājas vārdu?

IV: Visai nosacīti. Tā trīsēšana man laikam pārgāja, kad pēdējo reizi biju kādreizējā Komjaunatnes, tagad Peldu ielā – tā bija maza, zaļa mājiņa, kur mēs ar vecmāmiņu dzīvojām. Viss bija izpostīts, es uzgāju augšā, kārtīgi nokaucos un laikam izkaucu to sāpi. Protams, paliek atmiņas, taču nostalgijas nav.

80. gadu sākumā Arnolds Klotiņš veido radoraidījumu par Intu Villerušu. Raidījuma ievadā viņš saka: “Nemāksloti vienkārša un it kā dzidri caurredzama, skaidra spēle. Taču tās precīzā un niansētā tēlainība raisa klausītājā visai bagātus iztēles priekšstatus.” Mazliet tālāk Nilsa Grīnfelda balss: “Mākslinieka individualitāte, viņa iekšējā pasaule izpaužas, ja tā varētu teikt, viņa intonēšanā. Klavieres it kā ir instruments ar gatavu skaņas augstumu, taču jūtīgs pianists uz klavierēm runā pavisam citādi nekā viens otrs cits mūziķis. Šādas spējas piemīt tikai nedaudziem mūsu republikas pianistiem – Inta Villeruša ir starp viņiem.” 90. gadu sākumā kādā krievu laikrakstā publicētā sarunā ar Innu Davidovu Villeruša atzīst, ka mūzikā ir neglābjama ideāliste. Liekas, pašos pamatos nekas nav mainījies.